

PŘED DÁVNÝMI A DÁVNÝMI ČASY BYDLEL V JEDNÉ DĚDINĚ chudobný čižmár. Žena jeho byla hrubá; když jí čas vyšel a do puolohu se už čekala, přišli k němu tři poutníci a pýtali si nuocku. — Byl to Kristus Pán, svatý Jan a svatý Petr. — „Eh, veru by som vám vďačně nuocku dal, ale žena sa mně povála¹ a němám hime tú jednu chyžku,“ pravil čižmár, ale vida, že jsou ušlí, doložil dobrosrdečně: „ale keby stě chceli tuto pod stienkou, vďačně by som vám lůžko tu spravil.“ — Poutníci přijali s radostí návrh ten, a když jim čižmár, jak nejlepší věděl, lože přichystal, ulehli. — Ale usnouti nemohli, neboť žena v chyžce postenávala. — A když bylo před půlnocí, pravil Kristus Pán k Petrovi: „Choď von a pozri, jaké idú oblaky po něbi!“ — Petr vyšel na práh, a podívaje se na nebe, pravil: „Plané idú oblaky po něbi.“ — „No, nach sa eště něnarodí,“ řekl Kristus Pán. — Když bylo o půlnoci, žena zase stenala; i poslal Kristus Pán Jana, aby se šel ven podívat, jaké jdou oblaky po nebi. Jan vyšel na práh, podíval se na oblaky a pravil: „Plané idú oblaky po něbi“ — a Kristus Pán řekl: „Nach sa eště něnarodí!“ — A když bylo po půlnoci, žena velmi zastenala a Kristus Pán sám vstal a šel se podívat ven, jaké jdou oblaky po nebi. — „Jasně idú oblaky po něbi, nach sa teraz narodí, by šťastné bolo!“ pravil a ulehl. — Žena porodila děvčátko. — Když poutníci ráno vstali, prosil je čižmár, aby stáli dítěti za kmotry, že je chudobný člověk a že by mu beztoho nikdo rád tu službu neprokázal. — Rádi svolili poutníci za kmotry jíti. — Když bylo po křtu, pravil Kristus Pán: „A čože dáme temu dieťaťu? Ja mu dám krásu.“ — „Ja

¹ Slehla.

mu dám zlaté vlasy“ — pravil Jan a Petr pravil: „Ja mu dám, aby čo raz do ruky vezme, zlato zostalo.“ — Tak děvčátko obdařili. Po křtu dal jim čizmár hriato² a potom odešli.

Děvčátko bylo ku podivu krásné, mělo zlaté vlasy a rostlo jako z vody. — I nemohli se tomu dítěti rodiče dosti vynadiviti, až jim po chvíli na rozum přicházelo, že ji to asi ti krstní otcové tak obdařili. — Nepochlubili se s tím ale žádnému, jakou dcerušku mají, a spokojeně a šťastně žili ve své chyžce, nemajíce nouzi v ničem od té doby, co děvčátko každou věc, kterou do ruky vzalo, ozlatilo. — Minul rok i dva roky, minulo rokův více a z děvčátka krásného vyrostla krásnější ještě panna. — Jednoho dne když právě u potoka rúcha plákala³, jel mimo mladý kníže, a vida krásné zlatovlasé děvče, stanul podivením nad její krásou. — I skočil s koně, a k děvčeti přistoupna, pravil lahodným hlasem: „Daj Buoh šťastia, krásne diouča, prosím ťa, či by si mně nědala trochu vody sa napiť, som smedný.“ — „Ach vďačně, vďačně,“ odpovédělo děvče přívětivě, spustíc rúcho z ruky na pažiť, rychle do chyžky odběhla. O malou chvíli a vrátila se, nesouc v ruce džbánek ozlacený. — Rychle načrela⁴ vody z potoka a s libným usmáním knížeti podala. — Pil kníže vodu tak bahotně⁵, jak by červené víno bylo; když džbánek vyvážil, děvčeti pěkně poděkoval a přikloně se k ní pravil: „Ty sa mně l’úbiš, krásne diouča! — Či by si němala vuol’u ísť za mňa na muoj hrad?“ — Krásná panna se zarděla, stydlivě sklopila oči a tiše odpovéděla: „A čože rodičia povedia?“ — „A kdě sa ti rodičia?“ — ptal se jí kníže. — „Tu sa v tej chyžke.“ — „Nuž, veď sa ích muožme spýtať,“ pravil kníže a

² Horká pálenka s medem připravená, obyčejné to pití při křtinách.

³ Máchala prádlo.

⁴ Nabrala.

⁵ Chtivě.

vezma ji za ruku do chyžky k rodičům s ní šel a hned si ji od rodičů za ženu prosil. — Když viděli rodiče, že se i dcera v knížeti zhlíží, svolili; a co by lepšího jí mohli přátí než takového pěkného mladého šuhaja! — Na druhý den ustanovil se sobáš. — Potom rozloučil se kníže se svou krásnou oddanicí, a vsedna na kuň, radostně domů ujížděl.

Měltě kníže na svém hradu jednu starou gazdinu a ta měla dceru. Obě byly ošklivé, obě byly zlé strigy. — I myslila si stará striga, že si kníže dceru její vezme, a tu nenadále slyší, že se bude kníže s krásnou pannou ženiti. — I rozpajedila se stará striga, div že stropem nevylítla, a umínila si pomstíti se na krásné panně a knížeti veselí překaziti.

Druhý den děly se slavné přípravy k svatbě, a když všecko připraveno bylo, zapřáhlo se bujné koňstvo do pěkných vozů, ženich s hostmi do nich vsedli a jeli na oddavky. — Stará baba byla svatkou⁶, dcera její družicí. A když pak bylo po oddavkách, sedli zase na vozy a vezli mladuchu⁷ do nového domova. — Nevěsta neseděla u ženicha, ale v nejposlednějším voze, se svatkou a družicí. — Byla veselá a šťastná, nenadějíc se zlého. — Až tu, když jeli žitným polem, matka i dcera nevěstu schytly, oči jí vyloupaly a z vozu do žita vyhodily. — Když do hradu přijely, ženich nejprve k nevěstině vozu přiskočil, aby ji dolů snesl; a nastojte, místo nevěsty vidí seděti ve voze neznámou, škaredou osobu, ani za mak krásné zlatovlasé nevěstě podobnou. — Stará striga dala dceři nevěstin věnec, i tvář jí změnila, ale krásu dát jí nemohla, ani milotu pravé nevěsty. — „Kdě je moja krásna něvesta?“ vzkřikl kníže zděšen.

⁶ Starosvatba.

⁷ Mladou nevěstu.

„Nuž, tu ti nevěsta! Veď sa ti ona tak premenila,“ pravila baba a kníže nechtěl tomu nikterak uvěřiti, že by to jeho pravá nevěsta byla, ale baba tak ho dlouho tárála⁸, až ho pomátla, že uvěřil a ošklivou nevěstu do hradu si vedl, jakkoli smuten a nevesel.

Zatím pravá nevěsta v žitě sedíc, bolestně naříkala a bědovala: nevěděla, něbožiatko těmná⁹, kde se poděje. — Když tak naříkala a bědovala, slyšel ji gazda jeden, který právě žitným polem jel, veza na trh zboží¹⁰. Vida krásné děvče v žitě seděti a naříkati, zastavil a ptal se jí, proč pláče. Zaradovala se panna, slyšíc člověčí hlas, a hned mu začala rozprávěti, co se jí bylo stalo. Když mu vše vyrozprávěla, prosila ho, aby ji dovezl ke knížecímu hradu a do knížecí zahrady k starému zahradníku ji dovedl. — „A za to si vezmi tie klasy, čo tu okolo mňa stoja,“ — dodala. Když gazda na klasy se podíval, viděl, že jsou zlaté. — Nabral jich za plný žmeň¹¹ a potom vezma pannu do náručí na vůz vysadil, uháněje s ní k hradu. — Když dojel k zahradě knížecí, snesl pannu s vozu do zahrady a tam ji na lůžko zahradníkovu položil, a neviděn od nikoho, opustil zahradu, bohatší, než vyjel, domů se vracaje.

Do této knížecí zahrady nikdo jiný nesměl vkročiti než kníže a starý zahradník, věrný to pánův sluha. — Kterak se podivil starec, když domů přišel a na svém loži krásnou slepou ženskou ležeti viděl. — Žádostivě ptal se jí, kterak tam přišla a kdo jí to ublížil, a krásná panna všecko mu vpravdě, jak se stalo, pověděla, prosíc, aby ji neprozrazoval, skryl, a co od něho žádati bude, aby vykonal. — Milerád jí vše starec slíbil, a kde co nej-

⁸ Balamutila.

⁹ Slepá.

¹⁰ Obilí.

¹¹ Plnou hrst.

lepšího měl, k posilnění jí snesl. Druhý den byla neděle; krásná panna prosila zahradníka, aby jí přinesl pěknou růži; když jí přinesl nejkrásnější růži z celé zahrady, proměnila ji panna v zlatou a poslala zahradníka do kostela, nařídíc mu, co s ní tam dělati má. Když zahradník do kostela vešel, postavil se nedaleko staré baby a dcery její a růži držel v ruce. — Jak mladá zlatou růži spatřila, hned se jí růže zabažilo a pravila matce, že ji musí míti. — Po kostele zastavila stará zahradníka, a že co za tu růži chce? — „Ja nič inšieho za tú ružu něchcem hime jedno oko, čo pri sebe nosítě,“ odpovéděl starec. „A načože ti budě?“ ptala se ho stará.

„Nuž, načože, muoj kopou¹² vypichol si edno oko, keď som s ním bol včera na pol'ovačke; chcem mu to oko zasadiť.“ — Dala mu stará tedy jedno oko a on jí dal zlatou růži. — Když domů přišel, prosila ho panna, aby jí oko zasadil, a když je zasadil, viděla na jedno oko a vroucně mu děkovala.

Druhou neděli prosila panna, aby jí přinesl nejkrásnější klinčok¹³; když jí ho přinesl, udělala z něho zlatý a poslala starce opět do kostela s ním, aby zaň žádal druhé oko. — Zahradník šel do kostela a jako prve nedaleko staré se postavil, drže zlatý klinčok v ruce, aby mladé hned do oka padl. — To se i stalo; jak mladá drahý klinčok viděla, hned se jí ho zabažilo a pravila staré, že jej míti musí. — Když vyšly z kostela, zastavila stará zahradníka, a že co za ten klinčok žádá?

„Ja si nič inšieho něžiadam hime to edno oko, čo eště pri sebe nosítě, — lebo včera, keď smo na pol'ovačke boli, si muoj kopou i druhé oko vypichol; nuž by som mu i to rád zasadil.“ — Stará se rozmýšlela, ale

¹² Honící pes.

¹³ Karafiát.

mladá, jen aby mu to oko dala, a po karafiátu sahala. — Dala mu tedy stará i druhé oko a stařec s ním potěšen domů pospíchal a ihned je panně zasadil. — Jak je zasadil, viděla panna na obě oči a byla tak krásná jako dříve a děkovala starému zahradníku, slibujíc mu, vším dobrým že se mu odmění.

A když bylo u večer, vyšla krásná panna do zahrady, a bylo tam překrásných květin hojnost a ptactvo libě po hájích prozpěvovalo; panna se tíše po zahradě procházela mezi květinami, a na kterou sáhla, tu pozlatila. — Přišel také mladý kníže do zahrady procházeti se a krásná panna slyšíc kroky za růžový keř se ukryla, ale pramének zlatých její vlasů uvízl na keři. — V smutných myšlenkách zamoren kráčel kníže okolo kříku, tu zajásaly se mu před očima zlaté vlasy mezi růžemi. — „Prisám, to sa vlasy mojej krásnej nevesty!“ — pravil si a udiven sáhl na keř po zlatých vlasech. — V tom okamžení zpoza keře vykvitně utěšená jeho zlatovlasá nevěsta, radostně do náručí se mu vrhajíc. Jásaje sevřel kníže krásnou svoji paničku v náruč, tiskl k mocným prsům a bozkal dovůle. — Nebylo šťastnějších dvou lidí na světě. — Po chvíli přišel i starý zahradník, těše se nemálo ze štěstí pánova; tu teprv dověděl se kníže, jak a co se s nevěstou jeho dělo. — Ztrnul všecek nad zlobou staré baby a nebyl by se zdržel na místě ji potrestati, kdyby ho byl starý zahradník nezdržel. — Uradili se jinak a mladý kníže odvedl si krásnou svoji paničku do zámku a tajně, aby nikdo nevěděl, si ji tam ukryl.

Ráno kázal přistrojiti slavnou hostinu. Posly rozposlal na vše strany sezvati hosti, kteří na svatbě byli; starou babu také pozval. Těšila se matka, že se kníže jinak rozmyslil, těšila se i dcera, myslíc, že ji kníže za ženu uzná. — Když bylo vše připraveno, hosté shromáždění sedli za stoly; všeho bylo jako o svatbě. Kníže radostí

a šťastím zářil, až se mu všickni divili, neboť býval od svatby smuten a nevesel. — Vypravovalo se mezi jídlem všelicos, až naostatek i kníže vypravovati počal, co se v jedné zemi krásnému jednomu děvčeti stalo, jak zlá jedna baba oči jí vyloupala, a všecko tak povídal, jak se to jeho nevěstě stalo. — Baba i dcera její se rděly, ale když kníže, dopověděv, hostů se ptal, co by člověk zasloužil za takový zločin, sama první se vyhlásila neohroženě, že by zasloužil, aby se mu též oči vyloupaly.

„Čo si sama sebe prisúdila, to nach sa ti staně!“ řekl kníže a teprv pravdu vyjevil, co baba s dcerou její spáchaly, a vejda do druhé jizby, krásnou, zlatovlasou svoji paničku hostům předvedl. — Celý zámek zněl od radostného zvuku hostů a čeledi, když viděli mladou nevěstu! Staré babě stalo se podle práva a potom byla i s dcerou ze zámku vyhnána. — Chudý čižmár se ženou odstěhovali se k dceři a všickni vespolek žili šťastně až do smrti.